
Startdocument Oostelijke Poort Friese Meren

Een gecombineerde Notitie Reikwijdte en Detailniveau - concept

21 november 2016

Verantwoording

Titel	Startdocument Oostelijke Poort Friese Meren
Opdrachtgever	Provincie Fryslân en gemeente Smallingerland
Projectleider	Mark Huuskes
Auteur(s)	Lex Bekker
Projectnummer	1243012
Aantal pagina's	36 (exclusief bijlagen)
Datum	21 november 2016
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven

Colofon

Tauw bv
BU Water & Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom.

De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.1.1 Oostelijke Poort Friese Meren (OPFM) en de Investeringsagenda Drachten Heerenveen (IDH)	7
1.1.2 Waterfront Drachten	8
1.1.3 Oudega aan het Water	8
1.1.4 Relatie tussen de ontwikkelingen en hun omgeving	9
1.2 Vergunning- en procedure inventarisatie	10
1.2.1 Overzicht van de relevante procedures.....	10
1.2.2 Verplichting tot MER.....	11
1.2.3 Rolverdeling	12
1.3 Doel van dit startdocument.....	12
1.4 Opbouw van dit startdocument.....	13
2 Waterfront Drachten.....	14
2.1 Probleemanalyse.....	14
2.2 Doelstelling	14
2.3 Gebiedsbeschrijving	16
2.4 Locatiekeuze	17
2.5 Te onderzoeken varianten.....	17
2.5.1 Het Noorder Eiland en de Kop van het Gaastereiland	18
2.5.2 Herinrichting van de zandwinning	18
2.6 Reikwijdte en detail niveau van het milieuonderzoek.....	18
2.6.1 Bodem en water	18
2.6.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	19
2.6.3 Ecologie.....	19
2.6.4 Woon- en leefmilieu.....	19
2.6.5 Effectbeoordeling	20
3 Oudega aan het water	21
3.1 Probleemanalyse.....	21
3.2 Doelstelling	21
3.3 Gebiedsbeschrijving	22
3.4 Locatiekeuze	22

3.5	Te onderzoeken varianten.....	23
3.6	Reikwijdte en detail niveau van het milieuonderzoek.....	25
3.6.1	Bodem en water	25
3.6.2	Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	26
3.6.3	Ecologie.....	27
3.6.4	Woon- en leefmilieu.....	27
3.6.5	Effectbeoordeling	28
4	Samenhang	30
4.1	Extra kansen in het gebied.....	30
4.1.1	De oude fabriek in Oudega	30
4.1.2	Kade herstel en duurzaam waterbeheer	30
4.1.3	Kans op spreiding van de recreatiedruk.....	31
4.1.4	Ontvlechting van vervoersstromen over het water	31
4.1.5	Nieuwe natuurwaarden door de aanleg van ecologische oevers (KRW)	31
4.1.6	Compensatie-ruimte voor 'harde' oevers	31
4.1.7	Landbouw structuur	32
4.1.8	Grondstoffen.....	32
4.2	Een extra effect door versterking en cumulatie	32
4.2.1	Bodem en water	32
4.2.2	Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	33
4.2.3	Ecologie.....	33
4.2.4	Woon- en leefmilieu.....	33
5	Vervolg van de procedure	34

Bijlage(n)

- 1 M.e.r.-procedure
- 2 Relevant beleidskader
- 3 Toponiemenkaart

1 Inleiding

Drachten en Oudega in de gemeente Smallingerland maken deel uit van het Friese merengebied en vormen in feite de oostelijke entree van dit gebied. Geconstateerd is dat er in Smallingerland nog onbenutte kansen liggen voor behoud van leefbaarheid als het gaat om Oudega, en versterking van de (watergebonden) werkgelegenheid van zowel Drachten en haar omgeving. Vanuit het initiatief Oostelijke Poort Friese Meren wordt er door de betrokken partijen gestreefd naar het versterken van de relatie met het water. Dit kan onder andere worden gerealiseerd door de bereikbaarheid (voor beroeps- en recreatievaart) te verbeteren en recreatieve beleving op en langs het water tussen Drachten Centrum en de rest van het Friese merengebied te optimaliseren.

1.1 Aanleiding

Verschillende partijen werken samen om de economische structuur in Friesland te versterken. Voor sommige van deze ontwikkelingen is vastgesteld dat er een verplichting bestaat tot het doorlopen van een milieu effect rapportage (m.e.r.¹). In dit startdocument wordt de m.e.r.-procedure voor twee ontwikkelingen in de gemeente Smallingerland gestart.

1.1.1 Oostelijke Poort Friese Meren (OPFM) en de Investeringsagenda Drachten Heerenveen (IDH)

Het concept Oostelijke Poort Friese Meren (OPFM) omvat onder andere de:

- gebiedsontwikkeling van het Waterfront Drachten;
- gebiedsontwikkeling van Oudega aan het Water.

De genoemde projecten zijn onderdeel van de Investeringsagenda Drachten Heerenveen (IDH). De IDH is op 3 juli 2013 vastgesteld door Provinciale Staten. Het doel van de Investeringsagenda is het verbeteren van de bereikbaarheid en de sociaal-economische structuur van Fryslân door het realiseren van projecten in Drachten en Heerenveen. De IDH is in overleg met gemeenten en bedrijfsleven samengesteld. De financiering is afkomstig van de afgeblazen spoorlijn Heerenveen – Drachten – Groningen (de Zuiderzeespoorlijn), het RSP-Mobiliteitsfonds en Wurkje foar Fryslân. Daarnaast is er co-financiering van de gemeenten.

Daarnaast wordt bijvoorbeeld ook een studie verricht naar een betere (toekomstbestendige) bereikbaarheid voor de binnenvaart van de overslaghaven van Drachten. De economische haalbaarheid van verschillende tracés voor een vaarweg tussen het Prinses Margrietkanaal en Drachten, inclusief een opwaardering van het huidige tracé, worden onderzocht in het bredere perspectief van alle Friese vaarwegen. Dit startdocument beperkt zich echter tot de twee eerder

¹ De afkorting m.e.r. heeft betrekking op de procedure, met MER wordt het feitelijke rapport bedoeld.

genoemde gebiedsontwikkelingen in Drachten en Oudega. Er is wel geconstateerd dat de ontwikkelingen elkaar onderling niet in de weg staan.

1.1.2 Waterfront Drachten

In de geschiedenis van Drachten speelt water een belangrijke rol. Doelstelling van de gemeente is om deze verbinding te herstellen, beter in beeld te brengen en uit te nutten. De centrale ligging in Noord Nederland maakt dat Drachten een uitstekende startlocatie is voor vaartochten in het oostelijk deel van Friesland. Door de ligging tussen de Friese Meren, de Noardlike Fryske Wâlden en de bossen en buitenplaatsen van Beetsterzwaag is Drachten een schakelpunt dat uitnodigt voor diverse recreatieve activiteiten. Maar het herstellende element 'water', moet dan wel beleefbaar en makkelijk bereikbaar zijn. De gemeentelijke visie op de toekomstige ontwikkelingen aan het Waterfront gaat uit van het verder herstellen van de verbinding tussen de stad en het water. Met de aanleg van de Drachtstervaart is hier een begin mee gemaakt. Hierdoor trekt Drachten meer watersporters die er ook langer zullen verblijven. Deze visie zal volgens planning in het voorjaar van 2017 aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter besluitvorming.

1.1.3 Oudega aan het Water

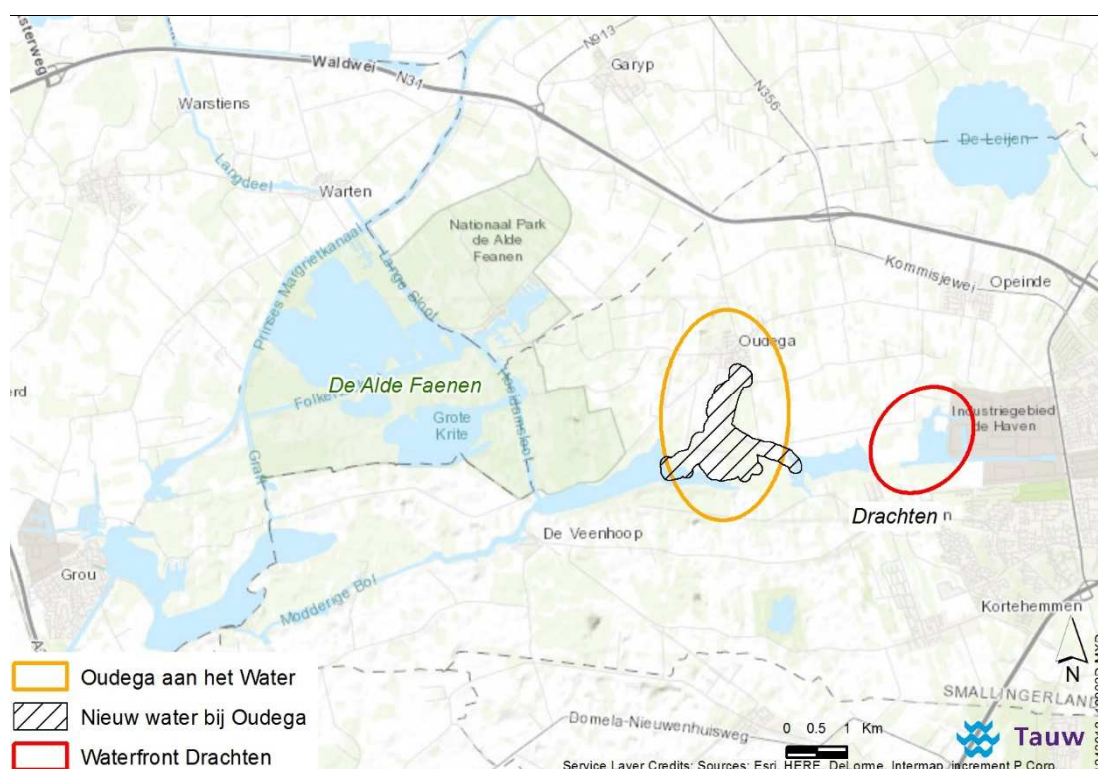
Er wordt gewerkt aan een plan om Oudega meer te laten profiteren van het water en de recreatiemogelijkheden op en langs het water te vergroten. Daartoe zijn er kansen in de omgeving van Oudega aanwezig. De betrokken instanties hebben die kansen benoemd en deze vervolgens vertaald naar een eerste aanzet tot een ontwerp voor een gebiedsontwikkeling ten zuiden van Oudega. Dit heeft geresulteerd in de visie 'Oudega aan het water'. Deze is opgesteld als onderdeel van de Oostelijke Poort naar de Friese Meren (OPFM). In de visie is een inspirerend plan opgenomen dat ertoe moet leiden dat het gebied tussen De Veenhoop en Oudega uitnodigend wordt ingericht voor recreanten met onder andere een aantrekkelijke route naar Oudega vanaf de Nieuwe Monningegreppel en de Smalle Ee. De scheiding van binnen- en recreatievaart is een belangrijk aandachtspunt van de visie.

Het plangebied ligt voor een groot deel onder het boezempeil van -0,52 m NAP. Door het verminderen van de bemaling in delen van het gebied wordt de boezem vergroot. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de bestaande hoogtes in het gebied. Op deze wijze wordt nieuw water ten zuiden van Oudega gerealiseerd. Dit water moet geschikt worden gemaakt voor recreatievaart met een vaardiepte van 2,0 meter. Dat betekent dat een substantieel gedeelte van het nieuwe water op een diepte van 2,5 m -NAP moet worden gebracht.

Met het realiseren van deze ontwikkeling worden er nieuwe waterrecreatie mogelijkheden gecreëerd tussen Drachten en de Veenhoop: steppingstones in de relatief grote afstand tussen beide landmarks.

1.1.4 Relatie tussen de ontwikkelingen en hun omgeving

De hierboven geschetste ontwikkelingen vinden plaats in het gebied ten westen van Drachten. De ontwikkelingen richten zich grotendeels op het creëren van nieuw water, met gevolgen voor de waterhuishouding (en dus ook de – agrarische – gebruiksmogelijkheden) die daar uit voortvloeien. De onderstaande figuur plaatst de ontwikkelingen in een geografische context.

Figuur 1.1 Globale ligging van 1. Waterfront Drachten en 2. Oudega aan het Water

Eén startdocument voor de m.e.r.-procedure

Vanwege de mogelijke gevolgen voor de bestaande gebruikers, eigenaren en andere belanghebbenden wordt er door de betrokken bevoegd gezagsinstanties veel belang gehecht aan eenduidige communicatie. Daarom, en ook om te voorkomen dat in een korte tijd achter elkaar (m.e.r.-)procedures worden opgestart, is er voor gekozen om in dit stadium een gezamenlijk startdocument op te starten voor de milieu effect rapportage (m.e.r.-)procedure. Daarnaast biedt dit gecombineerde startdocument de gelegenheid om de samenhang tussen de ontwikkelingen, de synergie in de vorm van meekoppelkansen en de risico's op (ongewenste) cumulatie van effecten apart te benoemen. In het op te stellen MER zal er ook met deze aspecten aantoonbaar rekening worden gehouden.

In een Milieu Effect Rapport (MER) wordt uitgebreid stilgestaan bij alle essentiële milieueffecten van een voorgenomen activiteit. Doel is dat mogelijke effecten betrokken kunnen worden bij de besluitvorming. Opgemerkt wordt dat er nu één startdocument wordt opgesteld voor twee ontwikkelingen. Zoals verder toegelicht in hoofdstuk 5 is het nu echter nog niet zeker of in het vervolg van het proces er ook sprake zal zijn van één gezamenlijk MER.

1.2 Vergunning- en procedure inventarisatie

Op basis van de huidige stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen zijn de vergunningen en procedures die nodig zijn geïnventariseerd. Dit is gedaan vanuit de beleidsmatige kaders waarvan in bijlage 2 een overzicht wordt gegeven. In het MER zal het voornemen aan de randvoorwaarden vanuit dit beleid worden getoetst.

1.2.1 Overzicht van de relevante procedures

De grootste gemene deler van de voorgenomen activiteiten is dat het een wijziging betreft van een waterstaatswerk/binnenvaarweg. Op basis hiervan is onderzocht welke vergunningen nodig zijn en welke publiek rechtelijke procedures doorlopen dienen te worden om de voorgenomen activiteiten mogelijk te maken. In de onderstaande matrix wordt het resultaat van deze inventarisatie samengevat.

Tabel 1.1 Resultaat van de voorlopige inventarisatie van de benodigde vergunningen en procedures

Vergunning/procedure	Waterfront Drachten	Oudega aan het Water
Bestemmingsplan art 3.1 Wro	Aanpassen van het gemeentelijk bestemmingsplan is nodig	Aanpassen van het gemeentelijk bestemmingsplan is nodig
Waterwet	Gemeente vraagt een Watervergunning aan bij het Wetterskip vanwege de Keur voor de aanpassingen aan de binnenvaarweg	Gemeente vraagt Watervergunning aan bij het Wetterskip vanwege de Keur voor de aanpassingen aan de binnenvaarweg
Ontgrondingen vergunning	Op basis van de Ontgrondingen verordening (1996) art 2 lid 1b2 is een ontgrondingen vergunning niet nodig; omdat er geen sprake is van het winnen van grondstoffen ² geldt art 2 lid 2 niet	Op basis van de Ontgrondingen verordening (1996) art 2 lid 1b2 is een ontgrondingen vergunning niet nodig; omdat er geen sprake is van het winnen van grondstoffen ² geldt art 2 lid 2 niet

² Volgens art. 2 lid twee is er een ontgrondingenvergunning nodig als het gaat om een ontgraving 'die geschiedt ter verkrijgen van bodemmateriaal'. Op basis van hetgeen hierover in de nota van toelichting staat vermeld wordt hier verwezen naar ontgrondingen met als primaire doelstelling het verkrijgen van bodemmateriaal. Voor een ontgraving die zandwinning als 'bijproduct' kent geldt, en die voldoet aan de kenmerken uit lid 1, is dus geen ontgrondingenvergunning nodig omdat de mogelijke effecten vanuit de andere te nemen besluiten in voldoende mate afgewogen kunnen worden (bron: par 2.1 van de toelichting op de ontgrondingen verordening).

Vergunning/procedure	Waterfront Drachten	Oudega aan het Water
Nb-wet vergunning vanuit de gebiedsbescherming	Met een voortoets dient te worden aangetoond dat significante effecten op de N2000 uitgesloten kunnen worden. Een passende beoordeling kan nodig zijn als de voortoets dat uitwijst. Als blijkt dat er effecten zijn is een Nb-wet vergunning nodig	Op basis van de huidige inzichten is voor deze activiteit een passende beoordeling nodig. Daarom zal een Nb-wet vergunning aangevraagd moeten worden
FF-wet ontheffing vanuit de soortenbescherming	Op basis van de nieuwe Wet natuurbescherming zal worden getoetst of een ontheffing nodig is voor beschermde soorten	Op basis van de nieuwe Wet natuurbescherming zal worden getoetst of een ontheffing nodig is voor beschermde soorten
Wet bodembescherming/Besluit Bodem Kwaliteit (BBK)	Op de zandwininput van Jansma rust de verplichting tot verontdiepen. Dit is wellicht mogelijk met sediment uit eigen watergang. Indien hier geen overeenstemming kan worden bereikt zal een andere bestemming voor het overtollig materiaal gezocht worden	De landbodem is schoon maar de waterbodem is nog niet onderzocht; de reikwijdte van de procedures die nodig zijn in het kader van het BBK hangt af van de onderzoeksresultaten
Peilbesluit	Er verandert niets aan het peil. Dat is en blijft het huidige boezempeil. Een aanpassing van het peilbesluit is dan ook niet nodig	Is nodig voor het nieuw aan te leggen water; maar omdat het een <i>verhoging</i> van het peil betreft valt het te nemen peilbesluit buiten de reikwijdte van het Besluit MER. Vanwege de te verwachten lange doorlooptijd wordt aanbevolen deze procedure zo snel als mogelijk is op te starten.
Drempel uit Besluit MER	Het betreft een wijziging van een binnenvaarweg voor de recreatievaart; alleen worden de twee drempels voor categorie D3.1 niet overschreden: -laadvermogen <900 ton -oppervlak <25 ha.	Zou m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn omdat de wijziging van de vaarweg meer is dan 25 ha (cat D3.1), maar vanwege de noodzaak tot een passende beoordeling geldt er een planMER-plicht op basis van Wm art 7.2a

1.2.2 Verplichting tot MER

Voor Oudega aan het Water is in ieder geval het bestemmingsplan MER-plichtig omdat er een passende beoordeling nodig is vanwege de mogelijke externe werking op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura2000 gebied 'De Alde Feanen'. Vanuit de Waterwet is er geen

sprake van een m.e.r.-plichtig besluit omdat de af te geven Watervergunning niet een procedure vanuit afdeling 3.4 van de Algemene Wet Bestuursrecht zal doorlopen.

Voor het Waterfront Drachten worden de criteria voor een MER-beoordelingsplichtig geval niet overschreden. Er is wel sprake van een wijziging van een binnenvaarweg, maar de schepen die van het te wijzigen deel gebruik maken zijn kleiner dan 900 ton. Ook is het oppervlak van de ingreep kleiner dan de drempel van 25 hectare. Bij de overwegingen met betrekking tot een te nemen besluit over Waterfront Drachten hoort dus in ieder geval een vorm-vrije MER-beoordeling. De initiatiefnemers zouden ook kunnen besluiten om op vrijwillige basis een MER op te stellen. In dit startdocument wordt inzichtelijk gemaakt wat de reikwijdte en het detailniveau van een dergelijk vrijwillig MER dan zou zijn.

In beide gevallen betreft het een m.e.r. met een uitgebreide procedure³. Indien de besluitvorming dit toe laat zou het kunnen dat beide ontwikkelingen in een gezamenlijk MER worden onderzocht. Het is echter ook mogelijk dat wordt besloten tot het opstellen van twee separate milieu effect rapporten.

1.2.3 Rolverdeling

De gemeente en de provincie trekken gezamenlijk op in het kader van de IDH. Maar in het kader van de m.e.r. vervult het college van B&W van de gemeente de rol van initiatiefnemer voor de twee gebiedsontwikkelingen waar dit startdocument betrekking op heeft. Daarnaast geldt dat de gemeenteraad de rol van Bevoegd Gezag heeft voor de te nemen besluiten die in het bovenstaande zijn benoemd.

1.3 Doel van dit startdocument

Dit startdocument vormt een gezamenlijke start van de m.e.r.-procedure voor beide ontwikkelingen, met dien verstande dat de gemeente zich het recht voorbehoudt om voor Waterfront Drachten uiteindelijk geen MER op te stellen. Er zijn een aantal redenen waarom er nu toch een gezamenlijke start wordt gemaakt:

- ontwikkelingen liggen op een beperkte afstand van elkaar;
- mede vanwege de geringe afstand is een cumulatie van effecten niet bij voorbaat uit te sluiten; door een gezamenlijk startdocument op te stellen kan worden volstaan met een eenmalige schets van een samenhangend beeld van de optredende effecten en de onderlinge samenhang;
- de belangen van de grondeigenaren, gebruikers en de bevoegd gezagsinstanties voor de verschillende ontwikkelingen kunnen op deze manier beter op elkaar af worden gestemd;

³ Een uitgebreide m.e.r. houdt ten eerste in dat belangstellenden in de gelegenheid worden gesteld om te participeren in de opzet van het onderzoek (door te kunnen reageren op een Startdocument zoals dit). Ten tweede wordt het MER verplicht getoetst door de commissie-m.e.r. nadat het is opgesteld.

- in plaats van twee afzonderlijke startmomenten volstaat nu één communicatie moment voor de mogelijke m.e.r.-procedures.

Het doel van dit startdocument is de samenhang tussen de ontwikkelingen inzichtelijk te maken, de onderzoeksopzet te schetsen en aan belanghebbenden de gelegenheid te geven zienswijzen in te dienen die betrekking hebben op de manier waarop het onderzoek ingericht zal worden.

Een overzicht van de te doorlopen stappen in de m.e.r. vindt u in bijlage 1. Dit startdocument vormt de start van de m.e.r.-procedure en geeft inzicht in de voorgenomen reikwijdte en het voorgenomen detailniveau van de onderzoeksopzet voor elk van de ontwikkelingen. Door publicatie van dit startdocument krijgt een ieder de gelegenheid zienswijzen te geven op deze onderzoeksopzet. Het eigenlijke onderzoek wordt pas in het MER zelf gedaan. Gelijktijdig worden diverse betrokken bestuursorganen geïnformeerd over en geraadpleegd voor het startdocument. Dit betreft de gemeente Smallingerland, de omliggende gemeentes en het Wetterskip Fryslân.

Het startdocument wordt gedurende zes weken, door de gemeente, ter visie gelegd. Voor een ieder is het mogelijk om tijdens deze periode van zes weken een zienswijze in te dienen op de manier waarop de initiatiefnemer van plan is de ontwikkelingen te gaan onderzoeken. Deze zienswijze kan zowel schriftelijk als mondeling ingebracht worden. De inspraak is erop gericht de onderzoeksvragen voor het MER aan te scherpen.

Opgemerkt wordt dat er nu één startdocument wordt opgesteld voor twee ontwikkelingen. Zoals verder toegelicht in hoofdstuk 5 is het nu echter nog niet zeker of in het vervolg van het proces er ook sprake zal zijn van één gezamenlijk MER.

1.4 Opbouw van dit startdocument

In hoofdstuk twee en drie wordt per ontwikkeling een toelichting gegeven op de volgende zaken:

- de aanleiding en doelstelling van de voorgenomen ontwikkeling;
- de in het MER te onderzoeken alternatieven en varianten en de motivering hiervan;
- de reikwijdte en het detailniveau van de onderzoeken die in het kader van het MER worden uitgevoerd.

Hoofdstuk 4 gaat vervolgens in op de samenhang van de ontwikkelingen. Die samenhang kan zich uiten in cumulatie van effecten en in het ontstaan van extra kansen om het gebied verder te ontwikkelen. In het afsluitende hoofdstuk 5 wordt het mogelijke vervolgproces geschetst, rekening houdend met de verschillende mogelijke sporen van besluitvorming die doorlopen zouden kunnen worden.

2 Waterfront Drachten

De gemeente Smallingerland is de afgelopen periode gestart met diverse projecten en activiteiten gericht op het verder stimuleren van de water(sport)recreatie. Er wordt op verschillende fronten al hard gewerkt om die relatie met het water te versterken. Kijk bijvoorbeeld naar de Drachtstervaart. Het water is weer terug in het centrum en zorgt daar voor nieuwe levendigheid.

2.1 Probleemanalyse

Drachten heeft van oudsher een sterke relatie met het water. De oorsprong van de economische ontwikkeling van Drachten ligt in de Drachtstervaart, de vervening, ambacht en nijverheid. De nog varende skûtsjes, gebouwd op werven in Drachten, zijn daarvan het levende bewijs. Ondanks de historische relatie met het water ervaren bewoners en bezoekers Drachten niet als een plaats die aan het water ligt. In de loop van de tijd is de stadskern steeds verder van het water te komen liggen. Het terugbrengen van deze relatie tussen de stad en het water biedt kansen.

2.2 Doelstelling

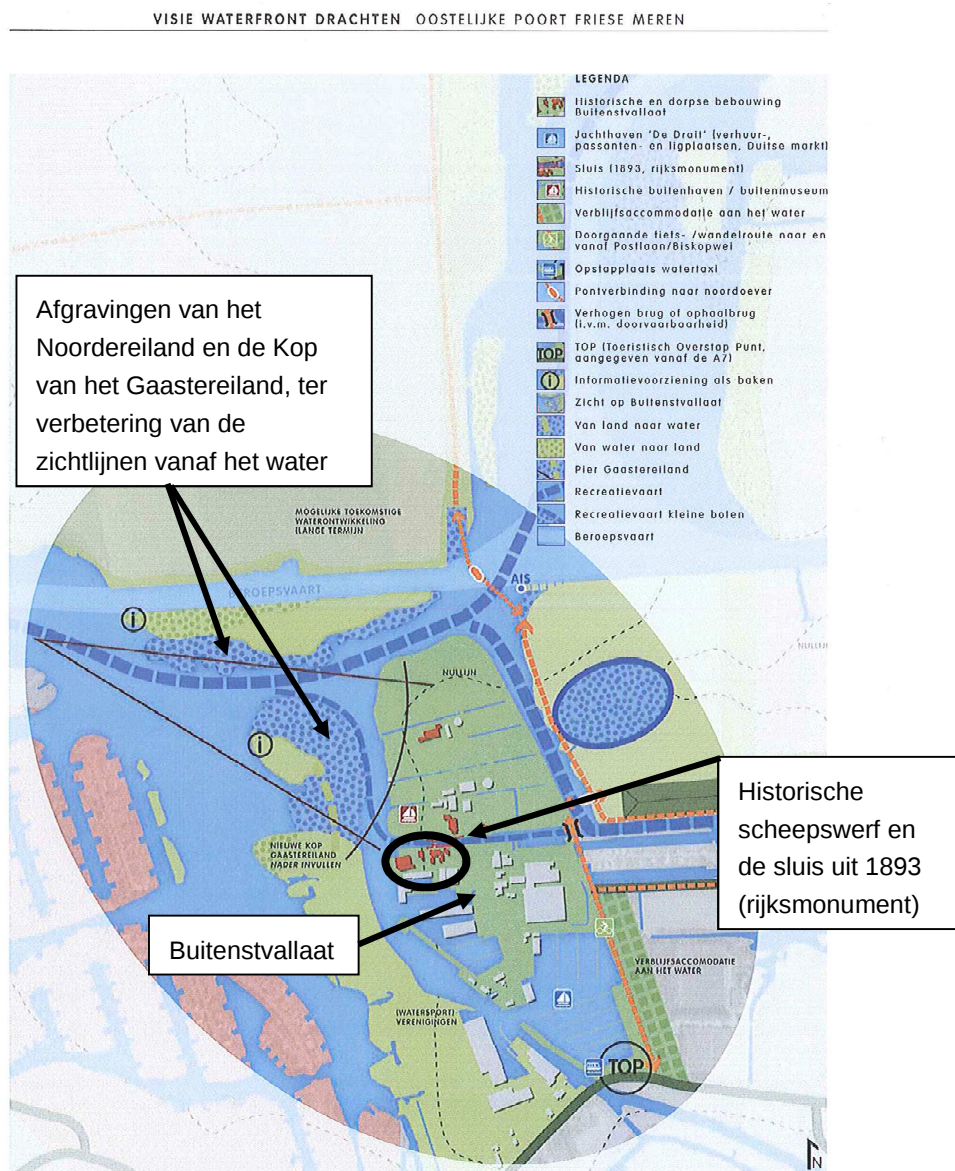
Het ontwikkelen van het Waterfront van Drachten vindt zijn basis in een visie die daartoe is geschreven⁴. In die visie stelt de gemeente zich tot doel het Waterfront van Drachten weer zichtbaar, beleefbaar en bereikbaar te maken.

Drachten wil de centrale plek in Zuidoost Fryslân worden voor de (water)recreatie: de Oostelijke toegangspoort tot de Friese Meren. Met de unieke ligging tussen drie nationale landschappen (parken) wil Drachten uitgroeien tot een belangrijke schakel voor de (water)recreatie tussen De Friese Meren en de Friese Wouden (Zuidoost Fryslân – en Noardlike Fryske Wâlden). De gemeente Smallingerland wil de volgende kansen benutten:

- herstellen van de relatie met het water om daarmee de identiteit van Drachten aan het water beter zichtbaar te maken;
- behoud en de bevordering van leefbaarheid in Drachten en omgeving voor bewoners en gebruikers;
- versterken van de werkgelegenheid in o.a. de sector recreatie en toerisme.

Figuur 2.1 schetst de eerste ingrepen die in de visie worden benoemd.

⁴ Om te komen tot een door inwoners, bedrijven en bezoekers van Drachten gedragen visie is er een intensief traject van bijeenkomsten georganiseerd. De verzamelde ideeën zijn op een informatiemarkt gepresenteerd aan geïnteresseerde inwoners van Smallingerland en door hen aangevuld. Daarnaast is onderzoek gedaan naar de historie van Drachten en naar het huidige voorzieningenniveau op het gebied van (water)recreatie. Ook trends en ontwikkelingen zijn in de visie meegenomen. Zie ook: www.oostelijkepoortfriesemeren.nl/projecten/waterfront-drachten

22

Figuur 2.1 Schets van de voorzienbare ontwikkelingen aan het Waterfront (bron: gemeentelijk visie)

2.3 Gebiedsbeschrijving

Drachten kenmerkt zich door een van oudsher ambachtelijk en industrieel karakter. De scheepswerven van de families Roorda en Van der Werff hebben Drachten op de kaart gezet. Alleen de scheepswerf Van der Werff aan Buitenstvallaat is overgebleven. Samen met de 19de eeuwse sluis, vormt de werf een erfenis van dit verleden.

Figuur 2.2 De sluis in Drachten aan het Buitenstvallaat (rijksmonument)

De omgeving van het Buitenstvallaat is nu een waterrijk gebied met plassen, (schier)eilanden en jachthaven De Drait, maar verder naar het noorden mist de haven een beleefbaar en aantrekkelijk front. Het Noordereiland en de Kop van het Gaastereiland belemmeren het zicht vanaf het water op de historische bebouwing van het Buitenstvallaat.

Ook varende vanuit de richting Opeinde mist Drachten een aantrekkelijk front. Hier bevindt zich het industrieterrein De Haven en zuidelijk daarvan het bedrijventerrein Tussendiepen. Diverse grote bedrijven die hier gevestigd zijn maken gebruik van transport over water en de weg

(zandwinning, betonfabriek, maritieme maakindustrie en overslagbedrijven). Aan de Tussendiepen is sprake van veroudering en leegstand van bedrijfsgebouwen. Het industrieterrein vormt een barrière tussen het centrum en het waterrijke recreatiegebied bij het Buitenstvallaat.

2.4 Locatiekeuze

Drachten kan een uitstekende uitvalbasis zijn voor de start van vaartochten in het oostelijk deel van Friesland. Komend vanuit Duitsland is Drachten de eerste stedelijke kern aan het Friese Merengebied. Hiermee is Drachten de oostelijke poort van de Friese meren. De ligging aan de A7 betekent dat de (water)recreant binnen 10 minuten vanaf de snelweg de haven kan bereiken om te gaan varen.

Bij het Buitenstvallaat ligt een watersportcentrum, met de grootste verhuurvloot van Fryslân, met een passantenhaven met voorzieningen en camperplaatsen die hier al op inspeelt. Om Drachten (nog) beter te positioneren als oostelijke poort naar de Friese meren is de ontwikkeling van een Drachtster Waterfront een voorwaarde. Veel watersporters varen nu langs Drachten of vertrekken vanaf Drachten, maar verblijven hier nauwelijks. Vanaf het water moet er daarom een herkenbaar en aantrekkelijk front zijn. Dit front moet dé water entree zijn van Drachten met de nodige voorzieningen en activiteiten. Het nodigt de watersporter uit om verder te gaan en het centrum van Drachten te bezoeken. Met de nieuwe Drachtstervaart gaat het water inmiddels tot aan het hart van de stad. Met recreatieve vaartuigen kan men in het centrum komen.

Ook voor de landrecreant en bovenal de eigen inwoners nodigt een Waterfront uit om het water op allerlei manieren te beleven. Drachten vormt de schakel tussen drie landschappen van nationale betekenis. Het waterrijke veengebied van het Nationaal Park De Alde Feanen heeft een open karakter en grenst aan het coulisselandschap met de elzensingels en eikenhakhoutwallen van de Noardlike Fryske Wâlden. Aan de zuidzijde ligt het Nationaal Park Drents-Friese Wold bij Appelscha met bos, heide en stuifzanden. Door de centrale ligging kan Drachten uitgroeien tot een culturele schakel tussen deze landschappen.

Grenzend aan Drachten is er ook het waardevolle groene erfgoed bij Beetsterzwaag. De omgeving biedt kansen om sterk in te zetten op een aantrekkelijke combinatie van water- en landgebonden recreatie. Met deze identiteit onderscheidt Drachten zich van andere watersportkernen. Door het Waterfront beter te ontwikkelen wordt deze gunstige ligging van Drachten beter benut.

2.5 Te onderzoeken varianten

De visie op het Waterfront van Drachten schetst mogelijke ontwikkelingen in een periode van ongeveer 20 jaar. De wensen en belangen van de huidige eigenaren in het gebied bepalen voor een groot deel wat de mogelijkheden zijn om het gebied opnieuw in te richten. Los van de

hieronder beschreven ontwikkelingen voorziet Waterfront Drachten ook in het weer op diepte brengen van vaarwater buiten de bestaande vaargeul richting De Veenhoop. Zo kan de binnenvaart beter worden gescheiden van de recreatievaart.

2.5.1 Het Noorder Eiland en de Kop van het Gaastereiland

Er zijn in het kader van de IDH middelen gereserveerd voor het vormgeven van Waterfront Drachten en daarmee voor het uitvoeren van een deel van de Visie Waterfront Drachten. In de visie op het Waterfront wordt gesproken over het afgraven van een (groot) deel van het Noorder Eiland en de Kop van het Gaastereiland (zie figuur 2.1). Omdat het (beschermde) EHS-gebied betreft zal in het MER een tweetal inrichtingsvarianten worden ontwikkeld. Hierin wordt gezocht naar de mogelijkheden om de doelstellingen van de visie op het Waterfront te realiseren in combinatie met het compenseren van de ecologische doelstellingen uit de EHS.

2.5.2 Herinrichting van de zandwinning

Op basis van de vigerende vergunning zal de zandwinning door Jansma naar verwachting de komende jaren gewoon doorgaan. Nadat de winning van zand is voltooid zal 'het gat' eerst helemaal worden opgevuld tot een diepte van -4,50 m NAP, een proces waar al mee is begonnen. Daarna wordt een inrichtingsplan gemaakt waarna het gat verder zal worden opgevuld tot -1,52 m NAP. Daarnaast zal een voorlopig ontwerp worden gemaakt voor de herinrichting van de randen van het gebied waardoor de recreatieve gebruiksmogelijkheden zullen kunnen toenemen.

2.6 Reikwijdte en detail niveau van het milieuonderzoek

2.6.1 Bodem en water

De herinrichting zal geen gevolgen hebben op het peil in dit deel van het plangebied. Hydrologisch onderzoek is daarom niet nodig. Het belangrijkste doel van het onderzoek is het vaststellen van de (her) gebruiksmogelijkheden van de vrijkomende (grond)stromen. In het MER wordt vastgesteld wat de eigenschappen van de vrijkomende (grond)stromen zijn en wat de mogelijkheden zijn om het vrijkomende materiaal op zo kort mogelijke afstand te (her)gebruiken.

Toetsingscriteria

Tenminste de volgende toetsingscriteria zullen herkenbaar in het MER terugkomen:

- (verlies van) aardkundige waarden;
- (water)bodem kwaliteit;
- (grond)water kwaliteit;
- mogelijkheden tot hergebruik met als streven een gesloten grondbalans;
- veiligheid op het water.

2.6.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Naast een verkennend archeologisch onderzoek wordt in het MER de (cultuurhistorische) waarde van de huidige stedelijke omgeving beschreven aan de hand van ten minste de volgende onderdelen van de beeldkwaliteit:

- de ontwikkelingsgeschiedenis;
- de ordeningsprincipes;
- de bebouwingskarakteristieken;
- de inpassing in de rest van de omgeving.

Uiteindelijk zullen de effecten van de twee varianten worden vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van ten minste de onderstaande criteria:

- openheid en ruimtelijke structuur;
- archeologische waarde;
- cultuurhistorische waarde.

Indien de effecten daar aanleiding toe geven wordt er gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

2.6.3 Ecologie

De ingreep heeft heel direct invloed op de bestaande ecologische waarden in dat deel van het gebied waar land zal veranderen in water. Een inventariserend onderzoek legt de beschikbare waarden vast. Op basis van de toetsingscriteria uit de nieuwe Wet natuurbescherming die op 1 januari 2017 in werking treedt wordt beoordeeld welke maatregelen nodig zijn om aan de Wet natuurbescherming te kunnen voldoen.

Kansen voor de inrichting van de oevers

In aansluiting op de doelstellingen die vanuit de Kader Richtlijn Water (KRW) voor de boezem van Friesland zijn vastgesteld wordt er onderzocht op welke plaatsen langs de nieuwe oevers de meeste kansen bestaan om nieuwe natuurwaarden in het gebied te brengen. Dit kan bijvoorbeeld door het inrichten van natuurvriendelijke oevers.

Uiteindelijk zullen de effecten van de twee varianten worden vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van de onderstaande criteria:

- te beschermen gebieden;
- te beschermen soorten;
- KRW-doelstellingen.

2.6.4 Woon- en leefmilieu

Het realiseren van het eerste deel van het Waterfront van Drachten zal met name in de aanlegfase mogelijk hinder en overlast kunnen veroorzaken. De mate van hinder wordt onder andere bepaald door de wijze van ontgraven en de wijze van afvoer. In het MER zal aandacht worden besteedt aan de mogelijkheden om tijdens de aanleg hinder zo veel mogelijk te

voorkomen. Daarnaast worden de structurele effecten in beeld gebracht die op kunnen treden nadat het voornemen is gerealiseerd.

Als blijkt dat de twee varianten voor deze aspecten onderscheidend zijn worden de effecten van beide varianten apart vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van ten minste de onderstaande criteria:

- tijdelijke hinder tijdens de aanleg wat betreft geluid, bereikbaarheid en dergelijke;
- stedenbouwkundige kansen;
- gevolgen voor de recreatieve gebruiksmogelijkheden waaronder ook sportvisserij;
- verkeersoverlast;
- parkeer capaciteit.

In het MER wordt er in ieder geval (ook) aandacht besteed aan het te verwachten effect op de recreatieve aantrekkingskracht van het voornemen. Daarbij zal worden gekeken naar het effect van de aanpassingen aan het Waterfront op het te verwachten aantal bezoekers aan Drachten zelf. De samenhang met de ontwikkelingen bij Oudega aan het Water wordt daarbij niet uit het oog verloren. Een verbeterde recreatieve ontsluiting in de Oostelijke Poort van de Friese Meren kan ook gevolgen hebben op het gebruik van de Alde Feanen. Indien de effecten daar aanleiding toe geven wordt gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

2.6.5 Effectbeoordeling

In het MER worden de effecten van de voorgenomen activiteit vergeleken met de referentie-situatie. Daarbij zal bij voorkeur gebruik worden gemaakt van de onderstaande vijfpuntsschaal, tenzij blijkt dat er met een zevenpuntsschaal beter het verschil gemaakt kan worden tussen de verschillende varianten.

Tabel 2.1 Te gebruiken vijf-punt-schaal bij de effectbeoordeling

Negatief	Licht negatief	Neutraal	Licht positief	Positief
--	-	0	+	++

3 Oudega aan het water

Oudega en zelfs heel Smallingerland ontleent haar betekenis vanuit het verleden vooral aan de ligging aan het open en bevaarbare water. In de loop van de tijd zijn Oudega en Drachten steeds verder van dit water komen te liggen en veranderden de waterzijdes in stedenbouwkundige achterkanten. De betrokken instanties willen Smallingerland, en Oudega in het bijzonder, met dit plan weer dichterbij de Friese Meren brengen.

3.1 Probleemanalyse

Oudega is een relatief klein dorp, geïsoleerd door de ligging tussen wegen en water. Het heeft wel een sterke sociale cohesie en een relatief groot aantal voorzieningen en bedrijven. In de afgelopen jaren is het gebied rondom de dorpskern met haven in kwaliteit afgenomen. De zuivelfabriek wacht al lange tijd op een herbestemming en het gebied bij de haven wekt een verlaten indruk. De leefbaarheid van Oudega is mede afhankelijk van de uitstraling van de haven en de ruimte daaromheen. Een nulsценario (niet ingrijpen) leidt tot verdere achteruitgang van een van de oudste kernen uit het gebied.

Oudega ligt min of meer halverwege de Veenhoop en Drachten, maar in de huidige situatie ligt Oudega ver weg van de route tussen deze twee. Oudega is geen logische tussenstop op die route.

Kades zijn toe aan grootonderhoud en er ligt een KRW-opgave voor het verbeteren van de ecologische waarden van de noordelijke oever van de Nieuwe Monnikereppel (Nije Munstegroppe). Ook zitten in de betrekkelijk smalle Nieuwe Monnikereppel (Nije Munstegroppe) de binnen- en pleziervaart letterlijk in elkaars vaarwater.

3.2 Doelstelling

Oudega lag oorspronkelijk aan het water. Door steeds verdergaande inpoldering is de verbinding met het water grotendeels verloren gegaan. De doelstelling van Oudega aan het Water is het versterken van de omgeving van Oudega op basis van de waardevolle eigenschappen die zijn te vinden in het gebied zelf. Deze doelstelling kan worden bereikt langs een aantal sporen:

- het verbeteren van de regionale structuur van watersportverbindingen en –voorzieningen waardoor de bezoekersaantallen kunnen toenemen;
- het versterken van bestaande en ontwikkelen van nieuwe natuur langs de randen van het gebied, zonder dat daarbij het landbouwkundig gebruik in het geding komt;
- het verhogen van de veiligheid op het water voor binnen- en recreatievaart, met name door het ontvlechten van deze twee stromen.

Opgemerkt wordt dat het waterbergend vermogen van het boezemwatersysteem door deze ingreep groter zal worden.

3.3 Gebiedsbeschrijving

Vanaf de 8ste eeuw is sprake van bewoning bij Oudega. Eerst nog aan de randen van het veengebied. Vanuit de Oer-Ee (nu Smalle Ee (Smelle Ie) en Wijde Ee (Wide Ie)) is het landschap ontgonnen in lange evenwijdige stroken in de noord-zuid richting. In de loop van de tijd zijn de stroken in kleinere stukken verdeeld. De boeren kregen door de ontwatering van het veengebied te maken met inklinking van de grond. Uiteindelijk konden zij daar niet meer blijven wonen en trokken meer 'het binnenland' in naar de hoger gelegen streken. Vanaf de 11de/12de eeuw vormt zich de kern Oudega (met Romaanse kerk).

Het landschap rondom Oudega heeft een landschappelijk interessante ligging en is van (historisch) belang voor het dorp. De overgang van zand naar veengronden is bijzonder en kan, door de juiste ingrepen nu, op lange termijn zelfs leiden tot de ontwikkeling van (hoog)veen. Het water dat in het verleden deel uitmaakte van de omgeving van Oudega is grotendeels verdwenen. Petgaten zijn ingepolderd en het contact met het (grote) water is grotendeels verloren gegaan. In het netwerk van de Friese meren is Oudega nu nog slechts door middel van het Ouddiep (Alddijp) verbonden met de Nieuwe Monnikegreppel (Nije Munstegroppe) en de Smalle Eesterzanding (Smaliester San). De haven en de vaart van het Ouddiep zijn nu de enige binding met het waterrijke verleden.

In bijlage 3 wordt de huidige ligging van dat water weergegeven: het Ouddiep (Alddijp), de waterverbinding vanuit Oudega met de doorgaande waterweg tussen Drachten (in het oosten) en de Veenhoop (De Feanhoop), richting Grou (in het westen).

3.4 Locatiekeuze

Het terugbrengen van een breed nieuw waterlichaam ten zuiden van Oudega biedt kansen voor een meer duurzaam waterbeheer en scheiding van binnen- en pleziervaart. Het nieuwe water draagt bij aan uitbreiding van de boezem. Het te bemalen oppervlak neemt af en ontlast het gemaal Oosterzanding.

Met de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers op de overgang naar de zandgronden wordt de natuurlijke gradiënt benut. De kade wordt teruggelegd op natuurlijke hoge (zand)gronden waardoor de lengte van te onderhouden kades afneemt.

Het nieuwe water kan bijdragen aan het tegengaan van verdroging van De Alde Feanen. Ook kan leiden tot een verminderde wegzijging en een toename van kwelwater vanuit de Noardlike Fryske Wâlden.

Nieuw water kan in dit gebied relatief eenvoudig worden gerealiseerd door gebruik te maken van de natuurlijke gradiënten tussen de oostelijke rand van de hogere zandgronden en de vaart naar Oudega (Ouddiep). Daarbij worden de randen van de voormalige meren (nu droogmakerijen) benut om het wateroppervlak te vergroten.

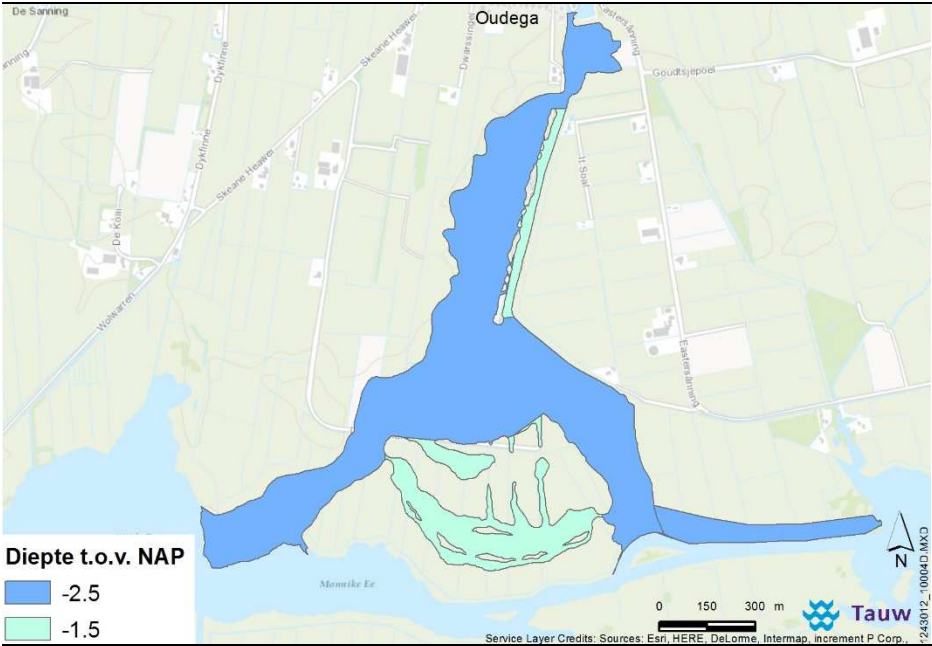
De afstand tussen de Friese Meren en Drachten is relatief groot. Daarom is het belangrijk om hier in de buurt meerdere aantrekkelijke verblijfsplekken als 'steppingstones' voor de waterrecreant te realiseren. Varend vanaf De Alde Feanen en De Veenhoop (De Feanhoop) is Oudega het eerste dorp op de route naar Drachten. De volgende verblijfsplek voor de waterrecreant ligt tussen Oudega en Drachten in: recreatieterrein Smalle Ee (Smelle Ie) bij het voormalig Kloosterterrein. Hier is het mogelijk een aantal nieuwe aanlegplekken van de Marrekrite te realiseren die zijn verbonden met het achterland. Vanaf de Smalle Ee (Smelle Ie) is de afstand naar Drachten kort.

Het optimaliseren van de gebruiksmogelijkheden op en langs het bestaande open water tussen De Veenhoop (De Feanhoop) en Drachten versterkt eveneens de relatie met de Friese Meren. Uit contacten met betrokken partijen is gebleken dat er behoefte is aan meer vaar- en zeilwater buiten de vaargeulen bij Drachten. De bestaande meertjes en/of poelen zijn, met uitzondering van de zandwinplas (van Jansma), vaak ondiep. De gebiedsontwikkeling Oudega aan het Water kan een belangrijk deel van deze gevoelde omissie opvullen. Dit is ook een belangrijk uitgangspunt voor Waterfront Drachten.

3.5 Te onderzoeken varianten

Het uitvoeringsproject 'Oudega aan het water' zet in op de bereikbaarheid van Oudega vanaf De Alde Feanen en de Smalle Ee (Smelle Ie) en het realiseren van nieuw water bij Oudega met een passantenhaven en diverse andere (aanleg) voorzieningen. In de afgelopen periode zijn twee varianten ontwikkeld voor deze gebiedsontwikkeling.

In de onderstaande schets van het voorlopig ontwerp is te zien hoe het oppervlaktewater vanaf de Smalle Ee (Smelle Ie) zich uitstrekt tot aan de huidige haven van Oudega. Met name aan de oostkant van het plangebied blijft de ontwikkeling van nieuw water beperkt tot één brede doorgang in de richting van de doorgaande vaarroute. De gevolgen op het landbouwkundig gebruik blijven hierdoor beperkt.

Figuur 3.1 Het voorlopig ontwerp van Oudega aan het Water

Figuur 3.2 Het voorkeursontwerp van Oudega aan het Water

In het voorkeursontwerp is er aan de oostelijke kant van het plangebied een tweede watergang voorzien. Hierdoor ontstaat er een extra eiland met een hoger peil dan in de huidige situatie. Deze gronden zijn alleen via het water bereikbaar. Figuur 3.3 geeft een schets van deze variant weer.

In het MER worden beide varianten onderzocht en vergeleken met de referentie situatie.

3.6 Reikwijdte en detail niveau van het milieuonderzoek

Tot slot wordt er met betrekking tot de ontwikkeling van Oudega aan het Water kort aangegeven wat de reikwijdte van het MER-onderzoek zal zijn door de verschillende aspecten te benoemen die in het onderzoek betrokken worden. Het voorgestelde detailniveau wordt afgebakend door voor elk aspect de te gebruiken toetsingscriteria te benoemen.

3.6.1 Bodem en water

De ingreep kan gevolgen hebben op het (grond)watersysteem. Daarom wordt er een grondwatermodel gemaakt voor de beide varianten. In het MER wordt nagegaan hoe eventueel ongewenste gevolgen voorkomen kunnen worden.

(Water)bodemkwaliteit

De kwaliteit van de landbodem in het projectgebied is grotendeels al onderzocht. In het MER worden de resultaten samengevat en wordt er beoordeeld of er mogelijk nog aanvullend bodem onderzoek noodzakelijk is. Aanvullend onderzoek moet met name gericht zijn op de parameters die invloed kunnen hebben op het naleveren van nutriënten als stikstof (N) en fosfaat (P) na inundatie (i.c. het onderwater zetten van landbouwgrond). In ieder geval wordt er een verkennend waterbodemonderzoek uitgevoerd omdat er nog geen gegevens beschikbaar zijn van de kwaliteit van de waterbodems. Overigens is de verwachting dat er geen sprake is van verhoogde concentraties verontreinigende stoffen omdat er geen sprake lijkt te zijn geweest van bodembedreigende activiteiten in het verleden.

Watertoets

In het proces dat leidt tot een nieuw bestemmingsplan zal een Watertoets worden doorlopen. De essentiële onderdelen daarvan zullen in het MER worden weergegeven.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Doelstellingen vanuit de KRW kunnen worden gerealiseerd door het natuurvriendelijk inrichten van de nieuwe oevers. Het MER verschaft inzicht in de mogelijkheden en kansen in het gebied, als onderdeel van het ecologisch onderzoek.

Toetsingscriteria

Tenminste de volgende toetsingscriteria zullen herkenbaar in het MER terugkomen:

- vernatting/verdroging in de omgeving;
- (verlies van) aardkundige waarden;
- (water)bodem kwaliteit;
- (grond)water kwaliteit;
- mogelijkheden tot hergebruik met als streven een gesloten grondbalans;
- waterkwaliteit, mede in relatie tot nalevering vanuit anaeroob milieu;
- waterveiligheid (kades);
- kans op zettingen;
- toekomstbestendigheid vanuit klimaatperspectief.

In het MER worden in ieder geval de hydrologische effecten op de directe omgeving van het nieuwe water ten zuiden van Oudega inzichtelijk gemaakt. De twee varianten zullen daartoe met MIPWA (een gangbaar hydrologisch computermodel) worden doorgerekend ten behoeve van de onderstaande onderzoeksvragen.

- wat is de invloed op de landbouwgebieden in de nabije omgeving? Hier speelt de draagkracht van de grond en de geschiktheid voor hoogproductieve grassen een belangrijke rol;
- wat is de invloed op de bebouwing en infrastructuur (wegen, fietspaden en riolering) in de nabije omgeving?
- wat is de invloed op de waterhuishouding in de Alde Feanen? Met name op het gebied van de beïnvloeding van kwelstromen, grondwaterpeilen en de relatie met de natuurwaarden.

Indien daar aanleiding toe is wordt het onderzoek verder uitgebouwd in de richting van het ontwerpen van oplossingen voor mogelijk geconstateerde hydrologische knelpunten. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met mogelijke aanpassingen in de lokale bemaling.

3.6.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Naast een verkennend archeologisch onderzoek zal in het MER de (cultuurhistorische) waarde van het huidige landschap worden beschreven aan de hand van ten minste de volgende onderdelen van de beeldkwaliteit:

- de ontwikkelingsgeschiedenis;
- de ordeningsprincipes;
- de bebouwingskarakteristieken;
- de inpassing in de rest van de omgeving.

Uiteindelijk zullen de effecten van de twee varianten worden vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van ten minste de onderstaande criteria:

- openheid en ruimtelijke structuur;
- archeologische waarde;
- cultuurhistorische waarde.

Indien de effecten daar aanleiding toe geven wordt gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

3.6.3 Ecologie

De ingreep heeft direct invloed op de bestaande ecologische waarden in dat deel van het gebied waar land water wordt. Een inventariserend onderzoek legt de beschikbare waarden vast. Op basis van de toetsingscriteria uit nieuwe Wet natuurbescherming die op 1 januari 2017 in werking treedt wordt beoordeeld welke maatregelen nodig zijn om aan de Wet natuurbescherming te kunnen voldoen.

Kansen voor de inrichting van de oevers

In aansluiting op de KRW-doelstellingen die voor de boezem van Friesland zijn vastgesteld wordt onderzocht op welke plaatsen langs de nieuwe oevers er de meeste kansen bestaan om nieuwe natuurwaarden in het gebied te brengen, bijvoorbeeld door het inrichten van natuurvriendelijke oevers.

Gebiedsbescherming

Wat betreft de beschermde gebieden wordt er een passende beoordeling uitgevoerd om de externe werking op De Alde Feanen te bepalen. In het ecologisch onderzoek wordt ook aandacht besteedt aan de provinciaal vastgelegde natuurwaarden voor weidevogels en dergelijke.

Uiteindelijk worden de effecten van de twee varianten vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van de onderstaande criteria:

- te beschermen gebieden (in de passende beoordeling);
- te beschermen soorten (in de ecoscan);
- hydrologie;
- KRW-doelstellingen.

Indien de effecten daar aanleiding toe geven zal worden gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

3.6.4 Woon- en leefmilieu

Het realiseren van Oudega aan het Water zal met name in de aanlegfase mogelijk hinder en overlast kunnen veroorzaken. De mate van hinder wordt onder andere bepaald door de wijze van ontgraven en de wijze van afvoer. In het MER wordt aandacht besteedt aan de mogelijkheden om tijdens de aanleg hinder zo veel mogelijk te voorkomen. Daarnaast worden de structurele effecten in beeld gebracht die op kunnen treden nadat het voornemen is gerealiseerd.

Een ander essentieel aspect waar bij het ontwerp, en de aanleg, rekening mee gehouden wordt zijn de in het gebied aanwezige aardgastransportleidingen. De (diepte)ligging ervan zal worden

geïnventariseerd. Daar waar opportuun zal met de eigenaar/beheerder van de leiding contact worden opgenomen over mogelijk benodigde aanpassingen.

Daarnaast biedt de ontwikkeling vooral stedenbouwkundige kansen voor de huidige kern van Oudega. Belangrijke elementen in het dorp zijn de jachthaven, de horeca en de oude melkfabriek. In het MER zal worden onderzocht of er inrichtingselementen zijn die een (extra) positief effect kunnen hebben op de (her)ontwikkeling van deze drie onderdelen van de economische structuur van Oudega. Ook worden de verkeersaantrekkende werking en de benodigde parkeerbehoefte beoordeeld.

Als blijkt dat de twee varianten voor deze aspecten onderscheidend zijn, worden de effecten van beide varianten apart vergeleken met de referentie situatie ten aanzien van ten minste de onderstaande criteria:

- tijdelijke hinder tijdens de aanleg wat betreft geluid, bereikbaarheid en dergelijke;
- externe veiligheid met betrekking tot aardgastransportleidingen;
- stedenbouwkundige kansen;
- gevolgen voor de recreatieve gebruiksmogelijkheden; met name de watersport waaronder ook sportvisserij;
- landbouwgebruiksmogelijkheden;
- verkeersoverlast;
- parkeer capaciteit.

In het MER wordt er in ieder geval (ook) aandacht besteed aan het te verwachten effect op de recreatieve aantrekkingskracht van het voornemen. Daarbij wordt gekeken naar het effect van de aanleg van Water bij Oudega op het te verwachten aantal bezoekers aan Oudega zelf. De samenhang met de ontwikkelingen bij het Waterfront van Drachten wordt daarbij niet uit het oog verloren. Een verbeterde recreatieve ontsluiting in de Oostelijke Poort van de Friese Meren zal ook gevolgen kunnen hebben op het gebruik van de Alde Feanen. Indien de effecten daar aanleiding toe geven wordt gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

De veranderingen die optreden in de waterhuishouding hebben ook gevolgen voor de landbouwgebruiksmogelijkheden (zoals beschreven in paragraaf 3.6.1). Dit heeft ook gevolgen voor het woon- en leefmilieu. In het MER zal aandacht worden besteed aan deze samenhang.

3.6.5 Effectbeoordeling

In het MER zullen de effecten van de voorgenomen activiteit worden vergeleken met de referentie-situatie. Daarbij zal bij voorkeur gebruik worden gemaakt van de vijfpuntsschaal die is

gepresenteerd in paragraaf 2.6.5, tenzij blijkt dat er met een zevenpuntsschaal beter het verschil gemaakt kan worden tussen de verschillende varianten.

4 Samenhang

Door de ontwikkelingen integraal te bekijken wordt duidelijk dat er extra kansen ontstaan in het gebied van de oostelijke poort naar de Friese Meren. In dit hoofdstuk worden deze kansen benoemd en toegelicht. Ook zijn er enkele bedreigingen die voort kunnen komen door de cumulatie van bepaalde effecten als de ontwikkelingen tegelijk gerealiseerd worden.

4.1 Extra kansen in het gebied

Door de samenhang tussen de ontwikkelingen onderling, en tussen de gebiedsontwikkelingen enerzijds en autonome ontwikkelingen anderzijds zijn er extra kansen om het gebied versneld tot ontwikkeling te laten komen. De kansen worden hier kort beschreven. Als de samenhang ook op termijn gehandhaafd blijft, kan er in een integraal MER verder aandacht worden besteed aan de meerwaarde die hier uit voort kan komen.

4.1.1 De oude fabriek in Oudega

Het plein met de haven is het visitekaartje van Oudega. Rondom het plein en de haven liggen functies gericht op watersport, horeca en verkoop van levensmiddelen. Ontmoeting, gezelligheid en levendigheid staan hier centraal. De voormalige zuivelfabriek is een belangrijk onderdeel van het dorpsilhouet van Oudega. Het pand is in slechte staat. In de huidige staat is het een doorn in het oog van de bevolking. Herontwikkeling laat vooralsnog op zich wachten. De locatie verdient een nieuwe gebruiker.

Het nieuw leven in blazen van het Waterfront van Oudega vergroot de kansen van een succesvolle nieuwe invulling van deze oude fabriek. Als de haven aantrekkelijker en beter toegankelijk wordt nemen de kansen voor een invulling van de fabriek toe.

Als Oudega aan het Water niet alleen staat, maar wordt gerealiseerd tegelijk met de verbetering van de structuur van het Waterfront van Drachten, in combinatie met het deels ontvlechten van de vervoersstromen op het water kan dit voor een extra impuls van de waterrecreatie zorgen. Door de verwachte extra toeloop van toeristen worden ook de kansen van een succesvolle herontwikkeling van de oude fabriek in Oudega vergroot.

4.1.2 Kade herstel en duurzaam waterbeheer

Het reguliere onderhoud aan de kades en oevers is een autonoom project (van het Wetterskip Fryslân) waar, bij het realiseren van Oudega aan het Water, kan worden aangehaakt. Zeker nu de noodzaak tot duurzaam waterbeheer en (extra) waterberging in de boezem duidelijk is geworden na de hoge waterstanden als gevolg van klimaatveranderingen. Door in de hele oostelijke poort van de Friese Meren deze maatregelen te nemen wordt substantiële verbetering

bewerkstelligd in de duurzaamheid van het waterbeheer. Oudega aan het Water, maar ook het opwaarderen van het Waterfront van Drachten biedt duidelijk kansen om extra boezemwater aan te leggen. Dit is in lijn met de doelstellingen van de initiatiefnemers.

4.1.3 Kans op spreiding van de recreatiedruk

Het is mogelijk dat een groter aanbod van kwalitatief hoogstaande waterrecreatie verblijfplaatsen zal leiden tot spreiding van het recreatief gebruik over een groter gebied. Een gedragsverandering van de recreanten kan een verminderde druk opleveren voor het Nationaal Park De Alde Feanen. De ontwikkeling van Oudega aan het water, in combinatie met een herinrichting van het Waterfront van Drachten versterkt in ieder geval de recreatie-structuur. Dit heeft mogelijk een tweeledig effect. Enerzijds kan de totale recreatiedruk toenemen. Anderzijds kan het ook zorgen voor een (gestuurde) afwenteling van de recreatie uit De Alde Feanen. In het MER wordt aandacht besteed aan deze twee communicerende vaten.

Door de ontwikkelingen in de oostelijke poort tot de Friese Meren op elkaar af te stemmen ontstaan er dus kansen om de druk van De Alde Feanen af te wenden. In het MER wordt dit apart onderzocht.

4.1.4 Ontvlechting van vervoersstromen over het water

In de huidige situatie is er sprake van een (gevoel van) onveiligheid bij de watergebruikers. Het realiseren van Oudega aan het Water en de verruiming van bevaarbaar water voor het Waterfront van Drachten bieden kansen om belangrijke knelpunten weg te nemen. In het MER wordt hier aandacht aan besteed.

4.1.5 Nieuwe natuurwaarden door de aanleg van ecologische oevers (KRW)

Beide ontwikkelingen samen bestrijken een substantiële lengte aan oevers die natuurvriendelijk (her)ingericht kunnen worden. Door bij het ontwerp van de ontwikkelingen uit te gaan van een zelfde set ontwerp-uitgangspunten versterken de maatregelen elkaar omdat versnippering kan worden voorkomen.

Door de ontwerp-uitgangspunten aan te laten sluiten bij de doelstellingen die vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn geformuleerd voor onder andere de huidige waterweg tussen de Veenhoop en Drachten biedt een dergelijke strategie substantiële kansen om de ecologische structuur structureel te verbeteren. Hiermee kan een robuuste verbindingszone ontstaan.

4.1.6 Compensatie-ruimte voor 'harde' oevers

In (de buurt van) het plangebied zijn oevers waarop vanuit de KRW een verbeterdoelstelling geldt terwijl er in fysieke zin weinig ruimte beschikbaar is om dergelijke verbeteringen te kunnen realiseren. De in de bovenstaande paragraaf beschreven kans voor het creëren van extra ruimte voor natuurvriendelijke oevers kan worden benut om deze opgave te compenseren. Op de

plaatsen waar weinig ruimte beschikbaar is wordt dan volstaan met het handhaven van een harde oever waardoor er ingrijpende maatregelen worden voorkomen.

4.1.7 Landbouw structuur

De beschikbaarheid van goede landbouwgronden staat in heel Nederland onder druk. Tegelijkertijd is er sprake van een proces van steeds verder gaande schaalvergroting waardoor er een relatief grote mobiliteit in de sector is waar te nemen.

Door een andere inrichting van het gebied ten zuiden van Oudega te overwegen kan er ook financiële ruimte ontstaan die ruimte biedt voor een herschikking van de landbouwstructuur in het plangebied, te bezien in samenhang met de mogelijkheden die er elders ontstaan vanwege de geconstateerde toegenomen mobiliteit. Een bijkomend voordeel van een dergelijke herstructurering kan zijn dat de gebieds emissies van verzurende en eutrofierende stoffen structureel lager komen te liggen. Dit is gunstig voor de staat van instandhouding van diverse kwalificerende habitats in De Alde Feanen.

4.1.8 Grondstoffen

Bij elk van de ontwikkelingen komt bodemmateriaal vrij als nevenproduct. Op basis van een inventarisatie kan duidelijk worden waar, wanneer en hoeveel behoefte er is aan de verschillende soorten bodemmateriaal. Daarbij kan gedacht worden aan civieltechnisch hoogwaardig zand dat ingezet kan worden in nabijgelegen (provinciale) ontwikkelingen als wegen, bedrijventerreinen en/of woningbouwlocaties. Het gebruik van veen en lemig zand voor het ophogen van laag liggende delen kan ook leiden tot een duurzame grondbalans.

4.2 Een extra effect door versterking en cumulatie

In sommige gevallen hebben afzonderlijke ontwikkelingen effecten met een beperkte omvang. In samenhang met elkaar kan de cumulatie van twee of meer beperkte effecten aanleiding geven tot een effect van een, alles bij elkaar opgeteld, ongewenste omvang. In deze paragraaf wordt op een gestructureerde wijze onderzocht voor welke aspecten er sprake kan zijn van het ontstaan van ongewenste cumulatie van effecten. Cumulatie is uit te sluiten als alleen maar één ontwikkeling een effect vertoont of als beide ontwikkelingen te ver van elkaar weg liggen en elkaar door de afstand niet kunnen beïnvloeden.

4.2.1 Bodem en water

Het graven in de bodem kan bij elk van de ontwikkelingen een gevolg hebben voor de regionale grondwaterhuishouding. De afstand tussen de ontwikkelingen is dusdanig dat de individuele ontwikkelingen elkaar kunnen beïnvloeden. Niet alleen qua stijghoogte maar mogelijk ook met betrekking tot grondwaterkwaliteit. In het MER wordt hier aandacht aan besteed.

Bij het tot ontwikkeling brengen van nieuw water kan er vanuit de ondergrond sprake zijn van het vrijkomen van ongewenste hoeveelheden nutriënten. Dit kan ongewenste effecten hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Door de stromingspatronen in het gebied kunnen deze mechanismen elkaar beïnvloeden dan wel versterken. In het MER wordt hier aandacht aan besteed.

Elke verruiming van de boezem levert een positief effect op met betrekking tot de bergingscapaciteit van de boezem als geheel. Het verbetert de mogelijkheden om overtollig water te bergen. Dit heeft ook gevolgen voor de klimaatadaptatie van Fryslân, inclusief de stedelijke gebieden.

In het MER worden in ieder geval de hydrologische effecten op de (landbouwkundige) gebruiksmogelijkheden in directe omgeving van het nieuwe water ten zuiden van Oudega inzichtelijk gemaakt. Samenhang met het Waterfront van Drachten wordt op dit aspect niet verwacht. Voor wat betreft de andere toetsingscriteria geldt ook dat de effecten vooral lokaal van aard zijn. Daarom is voor die criteria cumulatie niet aan de orde.

4.2.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

De effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie zijn altijd lokaal van aard. Door slim om te gaan met het kiezen van ontwerp uitgangspunten kunnen de verschillende ontwikkelingen elkaar echter versterken. Daarmee geldt het effect op landschap mogelijk meer als een kans dan als een bedreiging.

4.2.3 Ecologie

Met betrekking tot ecologie zijn er vooral een aantal kansen geïdentificeerd in de vorige paragraaf. Negatieve ecologische effecten hangen onder andere samen met de effecten op het watersysteem. Daarnaast geldt dat de aanleg van extra water in het gebied verschuivingen zal veroorzaken in het ganzen foerageergedrag. Mede rekening houdend met de Veenweidevisie van de provincie kan in het MER gezocht worden naar een zo evenwichtig mogelijk ontwerp van het totale gebied.

4.2.4 Woon- en leefmilieu

Alle ontwikkelingen beogen een toename van het gebruik van de waterwegen in het gebied. In het MER zal aandacht worden geschonken aan de cumulatie van het extra waterverkeer dat wordt verwacht. Daarbij wordt in samenhang gekeken naar het effect van de ontwikkelingen op het te verwachten aantal bezoekers. Een verbeterde recreatieve ontsluiting in de Oostelijke Poort van de Friese Meren kan ook gevolgen hebben op het gebruik van de Alde Feanen. Indien de effecten daar aanleiding toe geven wordt gezocht naar mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen verkleinen of voorkomen.

5 Vervolg van de procedure

Zoals geschetst in paragraaf 1.1.4 geldt dit document als de start voor de m.e.r. van twee ontwikkelingen die niet in eenzelfde stadium van besluitvorming zijn. Met de gezamenlijke start wordt voorkomen dat betrokkenen twee keer in korte tijd gevraagd worden om mee te denken over een MER-opzet voor ontwikkelingen die niet heel ver van elkaar zullen kunnen plaatsvinden.

Omdat de politiek/bestuurlijke besluitvorming voor de ontwikkelingen nu nog niet zeker is, kunnen de m.e.r.-sporen, na een gezamenlijke start, uit elkaar gaan lopen. In dit hoofdstuk wordt geschetst welke besluitvorming er op de korte termijn plaatsvindt en hoe deze gevolgen kan hebben voor het vervolg van de procedure. Daarbij geldt dat de financiering van het project Oudega aan het Water in gevaar kan komen als de werkzaamheden te laat (na 1 juli 2019) van start zullen gaan.

Eind 2016 – begin 2017

Gedurende zes weken zal dit startdocument ter inzage liggen. Zienswijzen op de voorgestelde onderzoekaankpak dienen voor het einde van deze termijn te worden ingediend. Deze zullen worden betrokken bij de door het bevoegd gezag vast te stellen Notitie Reikwijdte en Detailniveau, op basis waarvan het MER zal worden opgesteld in de tweede helft van 2017.

Eerste kwartaal 2017

In januari 2017 stelt de Raad van Smallingerland de gemeentelijke visie op het Waterfront Drachten vast. Het is waarschijnlijk dat de ontwikkelingen zoals die in dit startdocument zijn beschreven daarmee verder de planstudiefase ingaan. In dit stadium kan echter niet worden uitgesloten dat de gemeenteraad anders besluit waardoor er mogelijkwerwijs geen MER meer nodig is in het kader van verdere besluitvorming over Waterfront Drachten.

April 2017 – januari 2018

Afhankelijk van de besluitvorming in het eerste kwartaal van 2017 zal het MER alleen worden opgesteld voor Oudega aan het Water of voor beide ontwikkelingen gecombineerd. Het nu beschikbare voorlopig (schets)ontwerp wordt daartoe eerst verder uitgewerkt.

Februari 2018

Het MER is gereed. Het ontwerp-bestemmingsplan voor Oudega aan het Water wordt gepubliceerd, samen met de besluitvorming vanuit de Waterwet. Het is mogelijk dat de besluitvorming over het Waterfront Drachten ook al zo ver gereed is dat deze tegelijk met het MER kan worden gepubliceerd.

Eind 2018

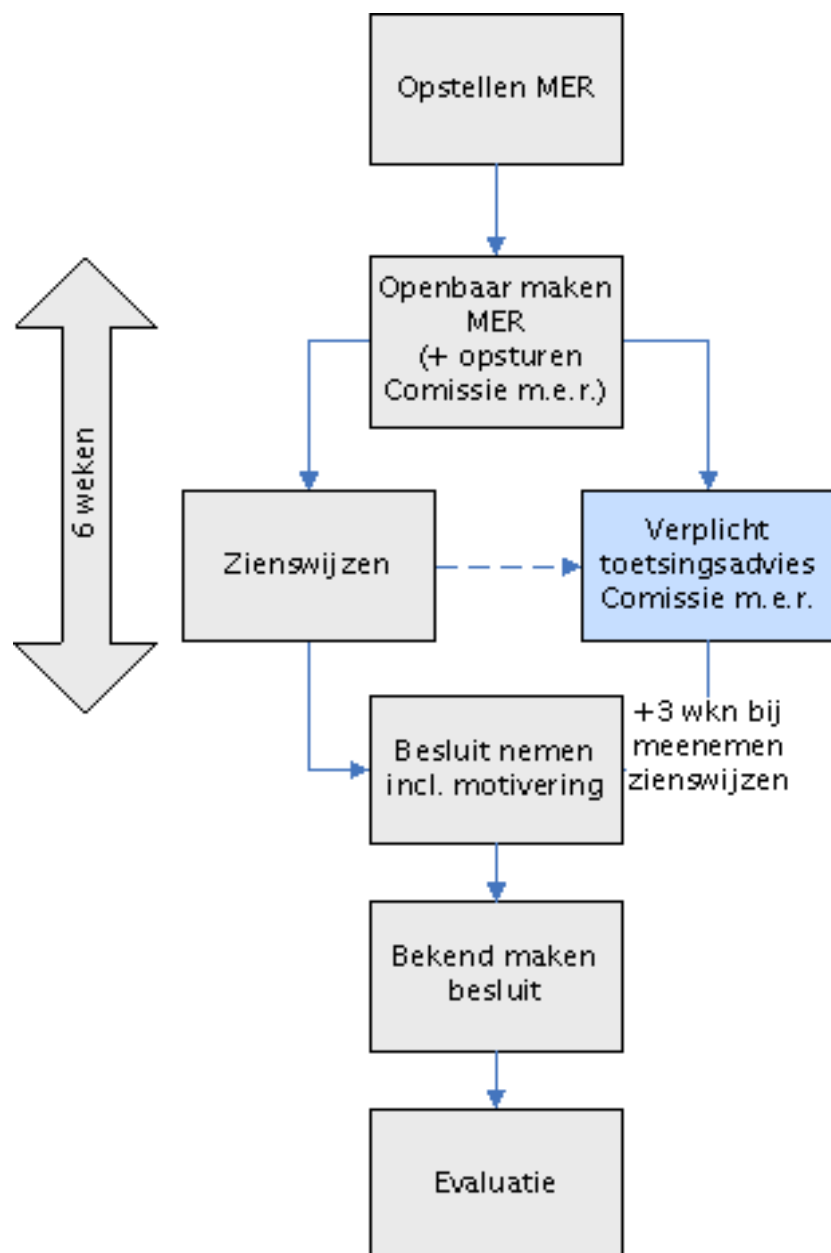
Het bestemmingsplan voor Oudega aan het Water kan eind 2018 in werking treden zodat de uitvoering kan starten zonder dat de financiering van deze ontwikkeling in gevaar komt.

Afhankelijk van de besluitvorming is het ook mogelijk dat de graafwerkzaamheden voor het realiseren van Waterfront Drachten tegelijkertijd kunnen beginnen op basis van het hiervoor vast te stellen bestemmingsplan en de af te geven (water)vergunning(en).

Bijlage

1

M.e.r.-procedure

Bijlage

2

Relevant beleidskader

Relevant beleid en wet- en regelgeving

Rijksoverheid

- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) (2012)
- Wet Ruimtelijke Ordening, 2006
- Wet Milieubeheer, 1979
- Besluit m.e.r., 1994
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), 2008
- Kaderrichtlijn Water, 2000
- Waterbeheer 21e eeuw, 2000
- Waterwet, 2006
- Natura 2000 (Vogel- en Habitatrichtlijn), 1979 en 1992
- Natuurbeschermingswet, 1998
- Flora- en Faunawet (Ffw), 1998
- Ontgrondingenwet, 1965
- Monumentenwet, 1988
- Binnenvaartwet, 2009
- Besluit bodemkwaliteit, 2007
- Wet Bodembescherming, 2006

Provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân

- Streekplan Fryslân, 2006
- Verordening Romte Fryslân, 2011
- Investeringsagenda Drachten Heerenveen 2014-2018 (IDH), 2013
- Beheerplan Natura 2000 Alde Feanen (2015-2021), 2016
- Ontgrondingenverordening, 1996
- Vaarwegenverordening, 2014
- Ontwikkelplan nationaal park Alde Feanen, 2014
- PVVP, 2011 + uitvoeringsprogramma, 2017
- Waterhuishoudingsplan, 2016
- Waterbeheerplan, 2016
- Keur en onderlegger, 2016
- Veenweidevisie, 2015
- Grutsk op de romte Structuurvisie, 2014
- Risicokaart Friesland
- Watergebiedsplan Alde Feanen, 2014
- Life, 2014
- Famke (Friese Archeologische Monumentenkaart Extra)
- Natuur netwerk Nederland, 2014
- Ontgrondingenverordening, 1996

Gemeentelijk

- Toeristisch-recreatief ontwikkelplan Smallingerland, 2012
- Structuurvisie, 2014
- Waterplan (2013-2016), 2013
- GVVP, 2015

Bijlage

3

Toponiemenkaart

